

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นรูปแบบที่แตกต่างกัน และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งจะนำเสนอวัตถุประสงค์ สมมติฐานของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการวิจัย สรุปผล ก่ออภิปรายผล และข้อเสนอแนะไปตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นรูปแบบที่แตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นรูปแบบที่แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นรูปแบบต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์หลังจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่นรูปแบบต่าง ๆ มีทักษะการสังเกตหลังจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นที่แตกต่างกันมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน
4. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นที่แตกต่างกันมีทักษะการสังเกตแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบรูปแบบการเล่นของเด็กปฐมวัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัย
2. ทำให้ทราบว่ารูปแบบการเล่นที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือเด็กปฐมวัย ที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนบ้านโนนรัง จำนวน 10 โรงเรียน จำนวน 206 คน

กลุ่มทดลองในการศึกษารั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง ที่มีอายุ 4-6 ปี จำนวน 92 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ในกลุ่มโรงเรียนบ้านโนนรัง อำเภอขามเฒ่า จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 4 ห้องเรียน จาก 4 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง เนื่องจากต้องการโรงเรียนและครูที่มีความพร้อมทั้งด้านสื่อการเล่น เวลา และสามารถดำเนินการตามแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ด้วยความเต็มใจ จากนั้นจับฉลากเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นทั้ง 4 รูปแบบ

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์ แบ่งได้ 4 รูปแบบ

2.1.1 รูปแบบการเล่นแบบจินตนาการ

2.1.2 รูปแบบการเล่นแบบสร้าง

2.1.3 รูปแบบการเล่นเชิงศิลปะ

2.1.4 รูปแบบการเล่นแบบผสมผสาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พัฒนาการ 2 ด้าน

2.2.1 ด้านความคิดสร้างสรรค์

2.2.1 ด้านทักษะการสังเกต

สรุปผล

1. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน

1.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มที่ได้รับการเล่นที่แตกต่างกันไม่แตกต่างกัน

1.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสังเกตก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มที่ได้รับการเล่นที่แตกต่างกันไม่แตกต่างกัน

2. เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตก่อนและหลังเรียนของแต่ละกลุ่มทดลอง ด้วยการทดสอบ t-test

2.1 นักเรียนที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นทั้ง 4 รูปแบบ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 นักเรียนที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นทั้ง 4 รูปแบบ มีคะแนนทักษะการสังเกตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. วิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน

3.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มที่ได้รับการเล่นที่แตกต่างกันไม่แตกต่างกัน

3.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสังเกตหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มที่ได้รับการเล่นที่แตกต่างกันไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบว่ารูปแบบการเล่นต่าง ๆ นั้นมีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตหรือไม่ โดยได้มีการจัดการทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตก่อนให้นักเรียนเข้ารับการจัดการประสบการณ์การเล่นในรูปแบบต่าง ๆ กัน โดยมีกลุ่มการเล่นผสมผสาน กลุ่มการเล่นตามจินตนาการ กลุ่มการเล่นแบบสร้าง และกลุ่มการเล่นเชิงศิลปะ ได้ผลการวิจัยซึ่งควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มที่ได้รับการเล่นที่แตกต่างกันพบว่าไม่แตกต่างกัน เพราะนักเรียนทั้ง 4 กลุ่มนี้ มาจากประชากรเดียวกัน กล่าวคือ ในกลุ่มโรงเรียนต่าง ๆ จะมีสภาพของการจัดการเรียนรู้คล้ายคลึงกัน เด็กจะได้รับ

ประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีสื่อการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน จึงทำให้ผลในการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองทั้ง 4 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

2. เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตก่อนและหลังเรียนของแต่ละกลุ่มทดลอง ด้วยการทดสอบ t-test พบว่า

2.1 นักเรียนที่ได้รับประสบการณ์การเล่นทั้ง 4 รูปแบบ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแปลว่า การได้รับประสบการณ์การเล่นทั้ง 4 รูปแบบ ช่วยให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ แม้จะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน โดยแบ่งเป็นกิจกรรมทั้งหมด 20 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที เพราะการที่เด็กปฐมวัยได้เล่น นั่นคือการเรียนรู้ ดังที่ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2530 : 74) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง ผลของการเล่นของเล่นที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และสรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดดั่งตัว และความคิดริเริ่มนั้น สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นในระดับอนุบาลได้ แม้จะใช้ช่วงระยะเวลาในการฝึกไม่นานด้วยการเล่นของเล่นอย่างถูกหลักโดยต่อเนื่อง เพราะเด็กจะมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มากกว่าผู้ใหญ่ เพราะวัยผู้ใหญ่จะใช้เหตุผลเพิ่มขึ้น จินตนาการลดลง แตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่มีการเล่นโดยใช้จินตนาการของตัวเองสูง นอกจากนี้ การจัดประสบการณ์ในการทดลองนี้ ได้มีการวางแผนอย่างมีระบบ มีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และมีการทดลองใช้เป็นอย่างดี ทำให้ได้การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมบรรยากาศของการคิดสร้างสรรค์ คือ เป็นบรรยากาศของการยอมรับ เป็นอิสระ มีการส่งเสริมการแสดงออก สอดคล้องกับ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคณะ (2549 : 78) ซึ่งกล่าวถึงวิธีการที่ครูผู้สอนสามารถสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ โดยยอมรับในความสามารถของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง กล่าวแสดงออกทั้งความคิดและการกระทำอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2535 : 136) ที่กล่าวถึงงานวิจัยของนักจิตวิทยาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยไว้ว่า เด็กจะชื่นชอบกับการทดลอง การสัมผัส การเล่น ชอบซักถามและค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง เด็กเรียนรู้ได้ด้วยจินตนาการและการดิ้นรน โดยปกติเด็กจะแสดงออกด้วยการเล่นบทบาทสมมติ การเล่านิทาน การใช้คำพูด การเล่นทางศิลปะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นวิธีที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้น และสอดคล้องกับเขาวพา เฉชะคุปต์ (2536 : 89) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ว่าสามารถทำได้โดยการจัดศิลปะสร้างสรรค์ (Creative Arts) ซึ่งจะมีลักษณะของรูปแบบการ

เล่นแบบสร้างและศิลปะเข้าด้วยกัน การจัดและอำนวยความสะดวกในเครื่องมือ เครื่องเล่น เช่น การรวบรวมข้าวของเพื่อเล่นร้านค้า โรงพยาบาล รวมถึงการปล่อยให้เด็กได้วางแผนการเล่นของเขาเอง เช่น การแต่งตัว การตกแต่งร้านค้า ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของหลายคนที่ได้ทำการศึกษาผลของการเล่นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ อาทิเช่น Dansky (Dansky. 1980 : 50) ซึ่งได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการเล่นแบบสมมติของเด็กซึ่งเป็นการเล่นตามจินตนาการแบบหนึ่ง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ประเภท คือประเภทแรก เป็นเด็กที่มีการเล่นแบบสมมติ ส่วนประเภทที่สอง เป็นเด็กที่ไม่มีการเล่นแบบสมมติ เมื่อนำเด็กทั้งสองกลุ่มมาทดสอบ พบว่า เด็กกลุ่มที่มีการเล่นแบบสมมติ สามารถนำชุดของเล่นที่ผู้ทดลองให้ไปเล่นในทางสร้างสรรค์มากกว่าเด็กที่ไม่มีการเล่นแบบสมมติ วลีญา ปรีชากุล (2550 : 47) ซึ่งได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมศิลปะวาดภาพที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาล ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองทำกิจกรรมศิลปะวาดภาพกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้งโดยรวม และรายด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และใจทิพย์ แก้วมงคล (2548 : 40) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ที่พบว่าเด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น เมื่อได้รับกิจกรรมเสริมประสบการณ์

2.2 นักเรียนที่ได้รับประสบการณ์การเล่นทั้ง 4 รูปแบบ มีคะแนนทักษะการสังเกต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลว่า ทักษะการสังเกตสามารถพัฒนาขึ้นได้จากการรับประสบการณ์การเล่นทั้ง 4 รูปแบบ ทักษะการสังเกตเกี่ยวข้องกับการสัมผัสด้วย ตา จมูก ลิ้น กาย นู การจัดประสบการณ์การเล่นทั้ง 4 รูปแบบ นั้น ได้เลือกใช้วัสดุต่างๆ ที่มีความแตกต่าง ให้เด็กได้สัมผัสอย่างหลากหลาย เช่น ในการวาดรูประบายสี ได้มีการใช้ผนังห้อง กระดาษเปล่า กระดาษทราย อุปกรณ์ที่นำมาใช้ มีทั้งใบไม้ และวัสดุธรรมชาติ ฟองน้ำ ในการปั้น มีทั้งดินเหนียว ดินน้ำมัน และแป้งโด การเล่นแบบสร้าง มีการใช้วัสดุธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น ทราย น้ำ เศษวัสดุเหลือใช้ภายในบ้านซึ่งทำจากวัสดุที่แตกต่างกัน กิ่งไม้ ตัวต่อไม้ ตัวต่อพลาสติก ฯลฯ การเล่นแบบจินตนาการ ได้มีการจัดมุมที่ทำให้เด็กได้จินตนาการถึงของใช้ที่มีอยู่ ทั้งที่บ้าน ตลาด โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า การใช้สื่อการสอนที่เป็นวัสดุที่หลากหลายให้เด็กได้สัมผัส จึงทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ซ้ำๆ มากพอจนเห็นความแตกต่างระหว่างวัสดุต่างๆ ทั้งด้วยตา จมูก กาย และหู ว่าแต่ละอย่างให้สัมผัสแตกต่างกันอย่างไร และการให้เด็กได้เล่นโดยสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาจากวัสดุที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กได้มีโอกาสได้เห็นความ

เปลี่ยนแปลงของวัสดุต่าง ๆ และต้องสังเกตละเอียดถี่ถ้วน เพื่อจะเล่นให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา จึงช่วยพัฒนาทักษะการสังเกตได้มาก สอดคล้องกับ ญัฐชุตตา สาครเจริญ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการวิทยาศาสตร์พื้นฐานของเด็กปฐมวัย โดยการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ที่พบว่า การพัฒนาทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์พื้นฐานของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยรวมและจำแนกรายทักษะ ได้แก่ การสังเกต การจำแนก การวัด การหามิติสัมพันธ์ การสื่อสาร และการลงความเห็น อยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลองพบว่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการเล่นแบบอื่น ๆ รวมถึงกลุ่มการเล่นแบบผสมผสานนั้น แม้จะยังไม่มีการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเล่นและทักษะการสังเกตโดยตรง แต่อาจกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในลักษณะการเล่นของเด็กปฐมวัยนั้น ช่วยพัฒนาเสริมสร้างการเรียนรู้ในด้านทักษะการสังเกตเพิ่มขึ้นได้ เพียงแต่ต้องจัดให้ถูกต้องตามหลักการ และต่อเนื่อง มีการจัดเตรียมสื่อการจัดประสบการณ์ที่น่าสนใจและหลากหลาย มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัย

3. จากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน ค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มที่ได้รับการเล่นที่แตกต่างกัน พบว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมาจากประชากรเดียวกัน จะได้รับกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้คล้ายคลึงกัน การได้รับประสบการณ์การเล่นที่แตกต่างกัน แต่ทุกรูปแบบสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตได้เหมือนกัน เพียง 20 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที อาจยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ของคะแนนความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตที่แตกต่างกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วาสนา กุสุมาลย์ (2550 : 94-95) ซึ่งได้สรุปจากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับการศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษา ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้นั้นมีจำนวนมากและหลายรูปแบบ ทั้งระดับการศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษา แต่ละวิธีสอนที่นำมาทดลองส่งผลเพียงพอที่จะยอมรับและนำไปใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัย ควรจัดให้เด็กได้เล่นอย่างมีอิสระ โดยครูคอยดูแลในเรื่องการแบ่งปัน ความเป็นระเบียบ และความปลอดภัย ความสนุกสนานที่ได้จากการเล่น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัย สื่อการเล่น ควรมีความหลากหลาย เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ในการใช้วัสดุที่มีลักษณะแตกต่างกัน สามารถสังเกตและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นจากการสังเกตนั้น ๆ และกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในต้นตัวในการเรียนรู้

1.2 การจัดประสบการณ์การเล่น ควรศึกษาหลักการ จัดเตรียมแผนการจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

1.3 ครูผู้สอนควรจัดให้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมแต่ละครั้ง สรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนการสนทนาถึงผลงานของนักเรียนที่ละคน เพื่อฝึกฝนให้นักเรียนได้ใช้ความคิดที่ได้จากประสบการณ์ และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทดลองในลักษณะเดียวกับการทดลองนี้ แต่เพิ่มระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น เป็นหนึ่งภาคเรียน เพื่อศึกษาว่าการเล่นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งสามารถทำให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์หรือทักษะการสังเกตมากกว่ารูปแบบอื่นหรือไม่ แต่อาจเพิ่มตัวแปรตามในการศึกษา เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้านอื่น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดประสบการณ์การเล่นที่มีรูปแบบแตกต่างกันในกลุ่มโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างจากประชากรที่ใช้ในการทดลองนี้ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก เช่น กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หรือโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ